

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історична пам'ять та комеморативні практики

Рівень вищої освіти – другий (магістр)

Освітня програма Етнологія

Спеціальність В9 Історія та археологія

Галузь знань – В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
всесвітньої історії
протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історична пам'ять та комеморативні практики
Викладач (-і)	Щербін Лілія Василівна, к. і. н., доцент
Контактний телефон викладача	
Е-mail викладача	lilia.scherbin@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Четвер о 15.00.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс передбачає вивчення історичної пам'яті як феномену колективної свідомості та комеморативних практик, які є важливою частиною колективної пам'яті суспільства, формуючи уявлення про минуле та передаючи історичний досвід наступним поколінням. Історична пам'ять є основою для створення та впровадження комеморативних практик. Водночас ці практики формують історичну пам'ять, впливаючи на те, які події залишаються в центрі суспільної уваги, а які можуть бути забутими. Розглянуто види комеморативних практик, особливості механізмів пам'ятання та забуття. Особливу увагу приділено аналізу способів, за допомогою яких суспільства зберігають і осмислюють своє минуле через монументи, ритуали, назви географічних об'єктів, художні твори та цифрові медіа.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета: сформувати знання про концептуальні підходи щодо вивченні історичної пам'яті та політики пам'яті, розуміння основних категорій та методологічного апарату меморіальних студій, уявлень про основні механізми конструювання історичної пам'яті та роль історичної пам'яті у формуванні національної ідентичності, навичок аналізу суспільно-політичних процесів та практик інструменталізації історії; вивчити українські та світові комеморативні практики як соціальні, культурні та ритуальні дії, спрямовані на вшанування пам'яті певних подій, осіб чи явищ.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
Загальні компетентності: ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02. Здатність працювати автономно. ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт Спеціальні (фахові) компетентності СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні, етнографічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. СК02. Здатність здійснювати історичні, археологічні й етнологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук. СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії, археології та етнології. СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії, археології та етнології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.	

СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або етнології.

СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

СК08. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології, етнології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

СК10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

СК11. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження в галузі історії, археології та етнології.

СК12. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища

Програмні результати навчання

ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проєкти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії, археології та етнології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки ПР07. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПР10. Узагальнювати результати власних наукових досліджень і презентувати їх у доповідях, публікаціях державною та іноземною мовами із дотриманням принципів академічної доброчесності та професійної етики.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	032 Історія та археологія . Етнологія	1	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Сучасні теоретичні підходи у вивченні історичної пам'яті.		2	4
Тема 2. «Історична пам'ять» у просторі політики пам'яті.	2		4
Тема 3. Місця пам'яті		2	4
Тема 4. Коштовні практики	2		4
Тема 5. Конфлікти пам'яті: історичні дискусії, «війни пам'яті» та альтернативні наративи.		2	4
Тема 6. Історична пам'ять та історична політика в сучасній Україні.	2	2	4
Тема 7. Історична пам'ять і медіа.	2	2	4
Тема 8. Коштовні практики що Першої світової війни		2	4
Тема 9. Друга світова війна у коштовних практиках		2	4
Тема 10. Цифрова комеморація: нові технології у збереженні пам'яті.	2		4

Тема 11. Етичні аспекти комеморації: баланс між пам'яттю, правдою та політичними інтересами.		2	4
Тема 12. Забуття	2		4
Тема 13. Міф – історія – пам'ять			4
Тема 14. Історична пам'ять у художній літературі		2	8
	ЗАГ:	12	18
			60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання дисципліни відбувається за 100-бальною системою. Підсумковий контроль рівня знань та успішності здобувачів відбувається у формі заліку. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття, балів за контрольну роботу і балів за індивідуальну роботу та в сукупності становить максимально 100 балів. Контроль самостійної роботи (КСР) у рамках теоретичного змістового модуля здійснюється у відповідні тижні шляхом тестувань. Оцінювання здійснюється відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 18 вересня 2024 р. №757).
Вимоги до письмових робіт	Написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом за семестр з дисципліни. Контрольна робота включає: 25 тестових питань (по 2 бали за кожне питання).
Семінарські заняття	У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Також здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики. Оцінювання знань та науково-пошукової роботи здобувачів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання: «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та

	рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
Умови допуску до підсумкового контролю	Форма і терміни семестрового контролю визначаються навчальним планом. Здобувач (ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» і виконання усіх видів робіт, набору 50 і більше балів.
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік. Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Для того, щоб одержати залік, необхідно виконати всі види роботи і набрати не менше 50 балів. Підсумкова оцінка з навчально дисципліни розраховується як сума балів за роботу упродовж семестру і сумарно максимально становить 100 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Контрольна письмова робота має бути виконана на 9 семінарському занятті.

Академічна доброчесність:

Як викладач, так і здобувач, повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагиату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагиату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять:

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою. Участь у семінарських заняттях може проходити у таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

Політика курсу передбачає прездачу усіх невиконаних завдань в силу запізень на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності на лекції чи семінарському занятті, отримання негативної оцінки або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт – четвер, 15.00 год.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника».

8. Рекомендована література

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті. Київ: Ніка-Центр, 2012. 440 с.
2. Гон М. М. Українська історична пам'ять: особливості формування в час демократичного транзиту. Панорама політологічних студій. 2012. Вип. 8. С. 103– 114.
3. Гриценко О. Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України. Київ: К.І.С., 2014. 352 с.

4. Зернецька О., Мирончук О. Концепція історичної пам'яті у Великій Британії Проблеми всесвітньої історії. 2018. № 1. С. 122-133.
5. Зернецька О., Мирончук О. Історична пам'ять та практики монументальної комеморації Першої світової війни в Австралії (Частина 1). Проблеми всесвітньої історії. - 2020. - № 3. - С. 204-220.
6. Зернецька О.В. Історичний досвід політики пам'яті у Великій Британії: орієнтири для України: URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4794/1/Istorychnyi%20dosvid%20polityky%20pamiaty.pdf>
7. Касьянов Г. В. Історична пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять. Український історичний журнал. 2016. № 2. С. 135.
8. Киридон А. Гетеротопії пам'яті. Теоретико-методологічні проблеми студій пам'яті. Київ: Ніка-Центр, 2016. 320 с.
9. Киридон А. М. Простір пам'яті: експлікація поняття. Національна та історична пам'ять. 2013. Вип. 8. С. 25-32.
10. Киридон А. Подолання минулого в країнах Центрально-Східної Європи: основні тенденції. Європейські історичні студії. 2016. № 4. С. 126-143.
11. Козеллек Р. Минуле майбутнє. Про семантику історичного часу. Пер. з нім. Київ: Дух і літера, 2005. 380 с.
12. Коннертон П. Як суспільства пам'ятають. Київ: Ніка-Центр, 2004. 184 с.
13. Копилов В. О. Влада і знання: генезис ідей епістемократії. Харків: НАУ ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», 2009. 512 с.
14. Кудряченко А. Становлення та розвиток політики "подолання минулого" в національній пам'яті ФРН. Проблеми всесвітньої історії. 2018. № 1. С. 96-121. 15. Кудряченко А. Особливості подолання обтяжливого нацистського і соціалістичного минулого в сучасній Німеччині. Україна дипломатична. 2019. Вип. 20. С. 664-685.
15. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / за загальною редакцією Ю.Шаповала. Київ: ІПЕНД, 2013. 600 с.
16. Нагорна Л. П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. Київ: ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 328 с.
17. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять Київ: Кліо, 2014. 272 с.

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України <https://history.org.ua/>
2. Наукова бібліотека ПНУ – <http://lib.pnu.edu.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>

Викладач Щербін Л.В., доцент кафедри всесвітньої історії